

Literatuur

Signalement

De afgelopen jaren zijn er nogal wat jubileumboeken verschenen die over feestvierende scholen in 's-Hertogenbosch gaan en waar ik in deze rubriek op wil wijzen.

■ Niet erg diepgravend is het boek dat uit werd gegeven bij het 75-jarig bestaan van het Jeroen Bosch' college. Het boek is een vrolijk kijk- en leesboek geworden, waarin verhalen worden opgehaald en men zichzelf op foto's van

vervolg noten van pagina 68

- thedraal te 's-Hertogenbosch, *Bulletin KNOB* 92, (1993), 141-144.
3. Foppens, F., *Historia Episcopatus Silvaeducensis*, Brussel 1721, blz. 56.
  4. Erens, A. O.Praem, Tongerlo en 's-Hertogenbosch, De dotatie der nieuwe bisdommen in Brabant 1559-1596, Tongerlo 1925, 318.
  5. Vink, Ester, Bosch bouwhout onderweg, *Bulletin KNOB* 92 (1993), 129-140.
  6. Jansma, E, Dendrochronological methods to determine the origin of oak timber: a case study on wood from 's-Hertogenbosch, *Helennium*, XXXII (1992), 195-214; Drunen, A. van, Bossche gebouwen dendrochronologisch gedateerd, *Bulletin KNOB*, 92 (1993), 57-63;
  7. 'Vernieuwing en Verbetering te maken, aan het Voorste Gedeelte van het Commandement te 's-Bosch 1763', Algemeen Rijksarchief, Collectie Hingman, H.3192.

toen herkent. Het boek is in de eerste plaats gemaakt voor oud-leerlingen, maar geeft vanzelfsprekend een beeld van 75 jaar onderwijs in Den Bosch. Het is geen geschiedenis van het Jeroen Bosch' college, wel draagt het boek bouwstenen aan voor de geschiedenis van het onderwijs aan die school en in 's-Hertogenbosch in het algemeen. Het Jeroen Bosch' college vierde het feest volgens de 'bourgondische traditie' die sinds de stichting werd uitgedragen. Ik ben altijd benieuwd wat nu precies onder die uitdrukking wordt verstaan.

(Ad Strijbosch, *Van Maria tot Jeroen, 75 jaar. Terugblik op de geschiedenis van een school*, 1994).

De vierde klas van het Sint-Marijlyceum, gefotografeerd in 1931. (foto Stadsarchief, stamboeknummer 23.117)

■ Het Orduynencollege bestond in 1992 honderdvijfentwintig jaar en liet bij die gelegenheid een klein boekje verschijnen (hoe een fatsoenlijk boek te financieren blijft een probleem). Bijna de helft van het boekje bestaat uit een opsomming van geslaagden sedert de oprichting en een lijst van medewerkers. Dan blijft er weinig over voor de geschiedenis van het Orduynen, voorheen Rijks Hoogere Burgerschool en Middelbare School voor Meisjes. Er wordt ruimte gemaakt voor enkele treffende gebeurtenissen ('22 februari 1881: Enige leerlingen hadden dinsdagmiddags vrijgenomen met Carnaval. Alleen maandagmiddag was officieel vrij'; '5 september 1916: Eerste vrouwelijke docent: Mej. J.J. van Dullemen'). Aan de oorlogsjaren worden relatief meer aandacht besteed. Uit het fotoalbum van de school worden

tenslotte enige foto's getoond. Ook deze school had meer verdiend. Is er echt geen geschiedenisleraar of historicus voor zo'n prachtig onderwerp te vinden? (H.E.Lankhorst, *Gedenkboek ter gelegenheid van het 125-jarig jubileum van het Orduynen College te 's-Hertogenbosch*, 's-Hertogenbosch, 1992).

■ Vijfenzeventig jaar bestaat het Sint-Janslyceum en dat zullen we weten. Voor mij ligt een echt gedenkboek. Hoewel de redactie meedeelt dat het 'een zeer onvolledige geschiedenis' van de school is, is hier een geslaagde poging gedaan de historie van het Sint-Janslyceum te schrijven. Voor de verschillende periodes uit de geschiedenis van de school werd onderzoek gedaan. De emancipatie van de katholieken, de stuwende kracht van Hendrik Moller, de huisvesting, de oud-leerlingen die in de oorlog om het leven kwamen, de onderwijskundige veranderingen en het beginsel van waaruit de school werkt, op al deze onderdelen wordt serieus ingegaan. Serieus wil niet zeggen saai, integendeel, het cijfermateriaal, de foto's, de cartoons, gedichten en leerlingbelevissen uit het schoolblad 'Sint Janskruid' en de tekst blijven boeien. Wat ik wel jammer vind is dat de bronnen waaruit geput is voor het tekstgedeelte, onvermeld blijven. Maar: een boek dat blijft! (Arie Kramer e.a.,

Sint-Janslyceum 75 jaar, 's-Hertogenbosch, 1994)

■ Een fraai boek werd er gemaakt over de eerste vijf bestaansjaren van de Bossche Hogeschool, maar de 175 jaren die daaraan vooraf gingen krijgen ook ruime aandacht. Van de Hogeschool mag een fraai vormgegeven boek verwacht worden, en de lezer en kijker wordt niet teleurgesteld.

De eerste les aan de school, toen 'Académie Royale,' werd in 1812 gegeven aan vijftien 'jongelieden welke zich aan vakken willen toewijden, waarbij de teekenkunst noodzakelijk is'. De lessen vonden plaats op een zoldertje aan de Wolvenhoek. De inzichten van het Nut, waar men - sterk onder invloed van de Verlichting - geloofde in de veranderbaarheid van de wereld, kregen gestalte in deze Nijverheidsopleiding die gedurende de hele negentiende eeuw leerlingen trok uit 'den werkmansstand'. De Hogeschool van nu wordt in het boek allicht uitgebreid ter sprake gebracht, aanvangend met Huib Luns' inspanningen in 1918 om tot één Koninklijke School voor Kunst, Techniek en Ambacht te komen. Een mooi boek, met mooie foto's. (Jack Meijers e.a., *O rijkdom van het onvoltooide. Van Académie Royale tot Hogeschool 's-Hertogenbosch*, 's-Hertogenbosch, 1993).

■ Vorige maand werd het honderdjarig bestaan van de PABO in 's-Hertogenbosch gevierd. In 1895 startte de Bisschoppelijke Kweekschool die vier jaar later de eerste vijf schoolmeesters afleverde. Velen zijn er nadien geslaagd - al hun namen staan vermeld in een speciaal bij het gedenkboek gedrukt katern - en hebben een eeuw lang kinderen in Noord-Brabant en daarbuiten gevormd vanuit een 'visioen'. P. de Wit, de auteur, heeft een degelijk boekwerk gemaakt en echte onderwijsgeschiedenis geschreven. Het anekdotische is in dit boek tot een minimum beperkt, wat bij oud-leerlingen die ook op zoek zijn naar wat nostalgie, misschien enige teleurstelling wekt, maar de foto's geven toch de sfeer juist weer. Het is een boek dat dieper graaft dan menig ander jubileumboek. De strijd om gelijkberechtiging der katholieken, idealen, de conflicten tussen de ultra-montanen en ruimer denkende katholieken, de grote rol van de congregaties in het onderwijs, kwekeling en spijkerbroek: De Wit heeft er studie van gemaakt. Enkele puntjes van kritiek. De Nederlandse Hervormde Kerk is nimmer een staatskerk geweest en vele protestanten in de negentiende eeuw, met name zij die onder invloed stonden van de liberale theologie steunden het neutrale openbare onderwijs. Juist in Den Bosch ging het er onder

*De Bisschoppelijke Kweek-
school aan de Sint-Joseph-
straat, vóór de bouw aan de
zijde van de Veemarkt (Kard.
van Rossumplein) verhoogd
werd.
(foto Stadsarchief, stamboek-
nummer 2524)*

de protestanten hard aan toe. Niet voor niets is er een Piersoncollege in de stad, genoemd naar de orthodox hervormde predikant Hendrik Pierson die het samen met zijn vriend Jhr. de Savornin Lohman moest opnemen tegen zijn vrijzinnig-hervormde collega dominees die niets van protestants onderwijs wilden weten. De Schoolstrijd zag er toch iets anders uit. Ook de schildering van de onderdrukking der katholieken tijdens de Republiek is vol kommer en kwel. De laatste jaren is er nogal wat onderzoek verricht op dit

gebied en het oude vertrouwde wij/zij beeld is daardoor ter discussie komen te staan. De titel van het boek is ontleend aan Spreuken 29. In dat hoofdstuk heeft koning Salomo nog een heleboel prachtige spreuken verzameld. De auteur heeft gekozen voor een gedeelte uit vers 18. (P.P.M.J. de Wit, *Waar het visioen ontbreekt verwildert het volk. 100 jaar katholiek opleidingsonderwijs in 's-Hertogenbosch, 1895-1995*, 's-Hertogenbosch, 1995)

Aart Vos ■

